

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ
ЖАНРУ «ХАЙКУ» І «ТАНКА» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студента групи Пяп01-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми:

Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),

перша – японська

Красільнікова Михайла Михайловича

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор

Нечитайло Ірина Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	6
1.1. Поняття перекладу в мовознавстві. Художній переклад.....	6
1.2. Труднощі та виклики перекладу між японською та українською	11
1.2.1. <i>Лексико-семантичні проблеми перекладу з японської мови.</i>	11
1.2.2. <i>Граматичні труднощі перекладу художнього тексту</i>	14
1.2.3. <i>Стилістичні проблеми перекладу художнього тексту</i>	15
1.3. <i>Методологія</i>	16
Висновки до Розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТА АНАЛІЗ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ХАЙКУ ТА ТАНКА	18
2.1. Особливості перекладу хайку та танка на українську. Засоби перекладу класичної японської поезії.....	18
2.2. Аналіз японської поезії в українському перекладі	21
Висновки до Розділу 2	29
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

Вступ

Багато століть мистецтво перекладу зберігало свою цінність, переносячи культурні скарби з одного мовного простору в інший. Особливе місце серед них займає японська поезія, насичена глибоким сенсом і філософією. У цьому контексті хайку і танка стоять окремою категорією, втіленням митецької майстерності та відчуття прекрасного. Спроба перекладу таких творів на українську мову – це не лише перенесення слів, а й передача духу, відтінків і емоцій, що становлять суть оригіналу. У даній курсовій роботі досліджується цей складний процес.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що в сучасному світі культурна взаємодія та обмін між народами стають все більш важливими. Японська поезія, зокрема жанри хайку та танка, відомі своєю глибокою філософією, естетикою та виразністю. Переклад цих творів на українську мову відкриває можливість українському читачеві зануритися у світ японської культури та поезії, збагативши свій духовний досвід та розуміння краси. Проте, відтворення мистецтва японської поезії українською мовою потребує не лише лінгвістичної компетентності, а й вміння передати тонкі відтінки смислу та поетичної образності. Дослідження особливостей художнього перекладу хайку та танка має практичне значення для літературознавства, мовознавства та міжкультурної комунікації, сприяючи зближенню культур та поглибленню розуміння світової літературної спадщини.

Метою даної курсової роботи є дослідження та аналіз особливостей художнього перекладу японської поезії, зокрема жанрів хайку та танка, на українську мову. Ця робота спрямована на поглиблене вивчення процесу перекладу японської поезії на українську мову з метою розкриття та передачі українському читачеві унікального художнього досвіду та культурної спадщини Японії.

Об'єктом дослідження курсової роботи є японська поезія, а саме такі жанри, як хайку та танка.

Предметом дослідження є особливості перекладу хайку та танка на українську мову.

Завданнями курсової роботи є:

- проаналізувати структурні особливості жанрів хайку та танка в японській поезії;
- провести огляд методів та стратегій художнього перекладу з японської мови на українську, спрямованих на збереження естетики та метафоричності оригіналу;
- провести аналіз різних перекладів японських хайку та танка на українську мову, виявивши їхні сильні та слабкі сторони;
- дослідити вплив культурних різниць між Японією та Україною на процес перекладу поезії;
- розглянути можливості адаптації японських поетичних форм українським читачам та поетам;
- зробити висновки щодо особливостей художнього перекладу японської поезії жанрів хайку та танка на українську мову та їх важливості для зближення культур та літературних традицій.

Матеріалом дослідження курсової роботи є: поезії японських класиків, вибірка хайку та танка від відомих японських поетів, таких як Мацуо Басьо, Йоса Бусон та інші. Крім того, було використано критичні статті та есе, що розглядають структуру, тематику та стиль японської поезії, зокрема хайку та танка, інші дослідження з перекладознавства: роботи, присвячені проблемам перекладу поезії, особливо з фокусом на міжкультурний переклад та вираження поетичних засобів. Для аналізу хайку та танка були використані як лексикографічні, так і лінгвістичні підходи, включаючи порівняльне та контекстуальне дослідження.

Для дослідження особливостей перекладу японської поезії ми використовували наступні **методи**:

- проаналізовано японських хайку та танка для розуміння їх структури, тематики, образності та філософського підтексту;
- виконано аналіз різних українських перекладів хайку та танка щодо їхньої точності, естетичності та відтворення поетичного образу;
- проведено аналіз культурних контекстів, що впливають на сприйняття та інтерпретацію хайку та танка в різних культурах;

- проаналізовано результати дослідження для виявлення основних тенденцій у художньому перекладі японської поезії.

Новизна дослідження полягає в органічному поєднанні двох ключових аспектів: аналізу художнього перекладу та вивчення особливостей японської поезії жанрів хайку та танка. Це дозволяє визначити не лише технічні аспекти перекладу, але й виявити сутнісні особливості поетичних форм та їхній вплив на перекладацький процес. Крім того, дослідження спрямоване на висвітлення важливості міжкультурного обміну в літературі та на розкриття унікальності та краси японської поезії для українських читачів та перекладачів. Таке поєднання аспектів робить це дослідження інноваційним і значущим для розвитку літературознавства, мовознавства та міжкультурної комунікації.

Практичне значення цієї курсової роботи виявляється у декількох аспектах. По-перше, вона надає засоби для вивчення та розуміння японської поезії, що дозволяє українському читачеві відкрити для себе новий світ культурного досвіду та естетичного задоволення. По-друге, вона розкриває техніки та стратегії художнього перекладу, що можуть бути застосовані у практиці перекладу не лише японської поезії, а й інших літературних жанрів. По-третє, робота сприяє розширенню міжкультурного діалогу та взаєморозуміння, допомагаючи зблизити дві культури через їхні літературні твори. Нарешті, вона може стати основою для подальших досліджень у галузі літературознавства, мовознавства та перекладознавства, сприяючи розвитку наукових знань і вмінь.

Структура роботи передбачає вступ, два розділи зі своїми висновками, підсумкові висновки, анотацію та список використаних джерел.

У першому розділі розглядаються теоретичні засади вивчення перекладознавства, а саме художнього перекладу. Досліджується особливості та проблеми з якими стикається перекладач.

У другому розділі досліджено засоби, якими користується перекладач при перекладі японської поезії, виконано аналіз хайку та танка в оригіналі з перекладом на японську мову.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Поняття перекладу в мовознавстві. Художній переклад

У дослідницькій парадигмі, яка базується на когнітивних та комунікативних складових, переклад розглядається як процес розуміння та передачі змісту вихідного тексту, що призводить до формування комунікації, яка виражається через мовні одиниці перекладу та відтворюється у вигляді конкретного тексту для аудиторії, яка має сприйняти його і цілком зрозуміти зміст (Ніколаєва, 2018).

Переклад – це процес, що вимагає розумової активності, який передбачає передачу суті тексту, висловленого однією мовою, за допомогою іншої мови, з метою збереження його якостей. Цей процес може бути як усний, так і письмовий, і його головна мета полягає в тому, щоб зробити оригінальний текст доступним у новій мові, зберігаючи його смисл і виразність (Горда, 2021).

Також переклад – це вид діяльності, що об'єднує не просто мислення, мовлення та письменність, а ще й особистий світогляд рівноцінно як перекладача так і автора оригінального матеріалу, при чому кожен етап цього процесу має свою специфіку. Важливим аспектом є розуміння перекладачем загального змісту оригінального тексту, що зумовлює створення його цілісного образу, так званого текстового концепту, який по своїй суті є ментальним уявленням задумки автора та формується шляхом інтеграції інформації з джерела в особисте середовище відчуття світу перекладача-інтерпретатора. Цей етап, так би мовити, будує фундамент для створення кінцевого перекладу. Важливим аспектом цієї фази є розуміння і осмислення головної думки, теми вихідного матеріалу, яка згодом може бути відтворена у національному контексті іномовної аудиторії. Поняття перекладу тісно пов'язане з ідеями інтеграції етнокультур, міжкультурної комунікації та діалогу двох інколи абсолютно різних культур, що передбачає синтез та усвідомлення типових рис, характеристик і відмінностей. Більш конкретно кажучи, діалог культур є результатом взаємодії, де кожна цивілізація, яка розвивається за впливом власних внутрішніх

процесів і особливостей, оновлюється та збагачується через осмислення нових для себе принципів мислення іншої культури. Діалог культур виступає як ключовий фактор у міжнародному спілкуванні, що є визначальною рисою глобалізації у третьому тисячолітті. Виключно завдяки такій плідній співпраці і комунікації можна досягти значного прогресу в підвищенні якості перекладу (Ніколаєва, 2018).

Художній переклад, в свою чергу, являє собою один з найвагоміших проявів взаємодії міжлітературної та, отже, міжкультурної. Фактично, він слугує ключовим інструментом для пізнання інших національностей і культур, а значить, розвитку та збагачення своєї власної спадщини. Художній переклад має справу не лише з комунікативною, але й з естетичною складовою мови. У художньому творі відображаються не просто події чи конкретна суха інформація, а й моральні та філософські погляди автора, його світогляд, почуття і методи самовираження. Це значно ускладнює роботу перекладачеві і вимагає від нього задіяння додаткових навичок і власних талантів для виконання максимально наближеного до оригіналу перекладу. Важливим у цьому процесі є вибір твору, який здійснюється, переважно, за власними вподобаннями перекладача та внутрішніми потребами літературної аудиторії, її здатністю адекватно сприймати і інтерпретувати літературні явища іншої культури. Цей вибір є вирішальним для повноти міжлітературного обміну. Перекладач повинен докласти всіх можливих зусиль, щоб компенсувати недоліки розуміння мови оригіналу читачем, але при цьому не вносити жодних суттєвих змін у текст першоджерела з метою зрозумілості та прийнятності для читачів іншомовної версії. Художній переклад має передавати читачеві аналогічний образ, ті самі враження і відчуття, які він отримав би, читаючи мовою оригіналу, з першоджерела. Тобто, він повинен спонукати читача до того світогляду, який фактично є чужим, ще маловідомим йому. Отже, художній переклад суттєво відрізняється від інших видів перекладу тим, що не може обмежуватися простим текстом, побудованим із звичайних повсякденних мовних конструкцій і одиниць. Він передбачає не лише використання вже існуючих шаблонів, а й застосування мовленнєвої творчості. Художній переклад втілює думки оригіналу в формі виразної літературної мови з використанням художніх оборотів і творчих інструментів, тому провокує найбільшу

кількість різних тлумачень у науковому оточенні. Багато вчених вважають, що кращі переклади не відтворюються простим добром еквівалентних мовних конструкцій, а потребують знаходження нових художніх співвідношень і поєднань лексичних одиниць, які в подальшому збагачують і формують сучасну складову мови. Інші визначають переклад, зокрема і художній, як процес відтворення тексту засобами іншої мови. Це викликає питання про точність, повноту та адекватність художнього перекладу і не є задовільним визначенням цього складного і творчого процесу. (Ніколаєва, 2018).

Без художнього перекладу важко уявити наше життя і сучасну культуру, оскільки він дозволяє нам занурюватися у світ видатних майстрів слова, осмислювати літературні шедеври авторів з інших країн та пізнавати особливості зарубіжної поезії та прози. Художній переклад мав величезний вплив на формування української національної культури, розвиток та піднесення нової української літературної мови, а також відтворення високих зразків світової класики. Українські дослідники продовжують активно вивчати процеси літературного перекладу та невтомно працюють над постійним власним його вдосконаленням. Іван Франко вважається основоположником українського перекладознавства, оскільки він науково обґрунтував переклад як необхідну складову рідної літератури та важливий чинник національного літературного розвитку. Він також розширив принцип точності перекладу, наголошуючи на збереженні відчуття, що виникає від прочитання оригіналу, і розвинув міркування своїх попередників щодо відтворення віршованої форми оригіналу. Відомий український перекладознавець В. Коптілов вказує, що теорія художнього перекладу є найбільш розвиненою серед стильових теорій перекладу. Мета цієї галузі перекладознавства полягає в подальшому вдосконаленні мистецтва перекладу шляхом аналізу особливостей творчого процесу перекладу літературних творів і розробки принципів його оцінки та вдосконалення. Також Т. Казакова розглядає художній переклад як форму інтелектуальної діяльності, у процесі якої перекладач встановлює відповідність між мовними одиницями вихідного тексту та перекладу, створюючи вторинну знакову систему, що відповідає

літературним і комунікативним вимогам суспільства (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017).

У рамках проведеного дослідження ми вважаємо за необхідне детальніше розглянути основні етапи перекладацької діяльності і заглибитись в ключові аспекти, на які треба приділити особливу увагу під час виконання кожного з цих кроків.

Початковий етап роботи над конкретним твором полягає в стилістичному аналізі оригінального тексту, що включає виявлення структури, конструктивних елементів та їх взаємозв'язків. Розуміння змісту та форми тексту є ключовим для глибокого розуміння його суті. Проте недостатньо просто зрозуміти текст – перекладач вже на цьому етапі має обдумувати способи ефективного відтворення його на рідній мові із збереженням тематичних та стилістичних особливостей. В. Коптілов вказує на існування "проміжної інстанції" між оригінальним текстом і текстом перекладу, що виникає в результаті аналізу оригіналу. Ця "проміжна інстанція" – це схема семантико-стилістичної структури тексту, що оперує явищами іншого порядку, а не окремими мовними одиницями (Györi, 2017).

Другий етап перекладацької діяльності полягає в підборі і застосуванні еквівалентних засобів відтворення ключових частин тексту оригіналу в мові перекладу. Вибір засобів, які використовуватимуться, має враховувати особливості мови та культури, емоційне забарвлення а також специфіку тексту. Після завершення основної частини підбираються доцільні і відповідні мовні інструменти другорядної частини. Тут потребуються власні навички і здібності перекладача, щоб наближеними до читача словами і мовними оборотами передати весь спектр емоцій і фарб, які заклав у свою роботу автор. Крім цього, ми виділяємо ще один етап, на якому перекладач переходить до ролі дослідника та самокритика. Після завершення чорнового варіанту він аналізує його з метою пошуку шляхів для покращення, що є важливим для підняття якості кінцевого результату (Györi, 2017).

Отже, перекладач систематично повертається до аналізу власного перекладу, постійно порівнюючи його з оригінальним текстом, редагуючи і вдосконалюючи власну роботу. Пізніше він знову обирає певні мовні засоби і здійснює новий етап

аналізу. Четвертий етап роботи перекладача, по суті, полягає в повторенні перших трьох на новому рівні розвитку.

Важливо виокремити основні труднощі, що виникають перед перекладачем під час перекладу художнього твору. Однією з актуальних проблем є відтворення структурно-семантичних особливостей мовних конструкцій оригіналу, з урахуванням їхньої емоційно-експресивної природи. Передача авторського задуму можлива, якщо мова перекладу містить формальні повні або часткові еквіваленти або близькі за структурою конструкції. Якщо у мові перекладу відсутні такі елементи, то перекладач використовує калькування оригіналу з подальшим дослівним відтворенням особливих форм. Іншою проблемою є збереження не лише змісту, але і національної та історичної специфіки елементів оригінального тексту, що передбачає передачу історичних реалій, етикету, національного колориту, психологічних особливостей тощо. Однак, щоб твір залишався цінним у новому мовному художньому оточенні, перекладачу доводиться брати на себе роль автора, письменника чи поета, відтворювати творчий процес створення, наповнюючи його власними мовними оборотами і художніми елементами, які спричиняють появу нових образів, властивих мовцям конкретної мови. При цьому він має мати не лише глибокі знання, достатні для перекладу, але й інтуїтивно відчувати текст, мати творчі здібності, навички та достатній словарний запас, щоб знаходити найкращі варіанти перекладу слова, фрази або речення. Важливою є його здатність виділяти та точно відтворювати ключові елементи твору, зберігаючи при цьому індивідуальний стиль автора і в деяких літературних ситуаціях активізуючи власну творчу функцію перекладу (Györi, 2017).

За Т. Кияком, художній переклад має свої особливості. Він включає врахування принципу красного письменства, який передбачає використання суб'єктивних, запланованих, або залежних від автора натяків на минулі речі, особистості, вислови, події тощо. Ці натяки можуть виявлятися на різних рівнях тексту, включаючи сюжет, власні імена, парафрази, ритм, рими, жанр і т. д. Тому художній переклад потребує значної кількості фонових знань, а збереження авторських алюзій та ремінісценцій є одним з завдань перекладача. Щодо збереження звукопису, ритму, рим та кількості рядків у поезії існують різні погляди. Хоча І. Франко також наголошував на

необхідності збереження розміру поетичного твору в перекладі, це важке завдання (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017).

1.2. Труднощі та виклики перекладу між японською та українською

Художній переклад, як складний і творчий процес, часто супроводжується різними граматичними, лексико-семантичними, стилістичними труднощами, які виникають через відмінності в будові та функціонуванні мов.

1.2.1. Лексико-семантичні проблеми перекладу з японської мови. В кожній країні і серед кожного народу існують умови, які формують їхні унікальні особливості і роблять їх неповторними. Мова також відображає цю унікальність через наявність слів, що є притаманними певній культурі і не мають відповідників в інших мовах. Ці слова або вирази називають безеквівалентною лексикою. Безеквівалентна лексика відображає національно-культурну специфіку мови через поняття та явища, що є близькими для певної культури і не мають аналогів в інших культурах. Це створює емоційно-експресивний підтекст тексту, пов'язаний з етнічним походженням. Безеквівалентну лексику можна поділити на дві групи: власні назви, географічні назви, назви установ тощо, які не мають точних відповідників у іншій мові, і слова-реалії, які позначають предмети, поняття або ситуації, що є притаманними лише для певної культури. Такі слова передають національний колорит мови і є результатом унікальних умов життя, культурних цінностей та традицій (Дащенко, Аулова, Гаджиєва, 2015).

У книзі з методології художнього перекладу автори Бондаренко І.П., Комарницька Т.К. та Семенко С.М. розглядають семантичні відповідності між словами на трьох рівнях: повна відповідність, часткова відповідність та відсутність відповідності.

Повна відповідність між словами зустрічається не часто, особливо коли мова оригіналу та мова перекладу не мають спорідненості. Це може стосуватися топонімів або наукових термінів:

京都 – Kioto – Kioto

ガス – gasu – газ (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017, 32).

Часткова відповідність, коли одне слово має кілька відповідників у перекладі, виявляється найчастіше. Наприклад, слово "дощ" може мати декілька відповідників в японській мові, які характеризують його тип, характер або час опадів:

時雨 – shigure – холодний осінній дощ;

時雨 – jiu – своєчасний дощ;

慈雨 – jiu – благодатний дощ;

降雨 – kou – опади у вигляді дощу;

小雨 – kosame – дрібний дощ;

五月雨 – samidare – дрібний весняний дощ (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017, с. 32).

До третього типу відноситься безеквівалентна лексика, яка не має прямих аналогів або відповідників у мові перекладу, наприклад, слова, що позначають історичні або культурні поняття:

將軍 – shougun – Сьогун;

七夕 – tanabata – танабата (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017, с. 32).

Ще однією проблемою з якою стикаються перекладачі при перекладі є фразеологізми. Фразеологічні звороти є складними одиницями мови, які досі не мають чіткого визначення. Багато вчених описують їх як стійкі комбінації слів з глибоким значенням, що вже існують у мові і не можуть вживатися окремо. Ці звороти мають культурні відтінки, які відображають національні особливості і часто мають переносне значення. Розуміння фразеології важливо для оцінки мовної виразності, розпізнавання гри слів та визначення точного сенсу висловлювання. Переклад фразеологічних зворотів – це надзвичайно трудомістка праця, яка вимагає багато

зусиль, навичок і знань. Перекладач повинен вміти визначати їх у тексті та розрізняти стійкі сполучення від змінних. Врахування контексту також є важливим, оскільки загальне значення фразеологічного виразу може відрізнятися від сумарного значення його компонентів. Для успішного перекладу необхідно враховувати й передавати всі мовні компоненти, такі як образність, наочність, емоційність та стилістичні відтінки. Це особливо складно для японських фразеологічних виразів, які не мають еквівалентів в українській мові або ґрунтуються на сучасних реаліях (Дашченко, Аулова, Гаджиєва, 2015).

Однією з унікальних особливостей японської мови, яка ускладнює процес перекладу, є використання ономапопеї. Ономапопеї в японській мові – це слова, що імітують звуки природи, тварин, а також інші звуки, що є частиною оточуючого світу та людської діяльності. Японська мова має глибокі зв'язки з природою і навколишнім середовищем, тому ономапопеї в ній дуже поширені і виконують важливу роль у виразності та емоційності. Наприклад, за допомогою ономапопеї "гіон-го" та "гісей-го" японці передають реальні звуки, тоді як "гітай-го" використовується для передачі рухів та відчуттів, сприйняттям яких ми користуємося зором або дотиком. Ономапопеї додають мові динаміки та навіть ніжності. Найвідоміші та яскраві приклади ономапопеї включають у себе імітацію звуків тварин. Цікаво, що тварини "говорять" по-різному в різних мовах. Наприклад, японська кішка, замість звичного "мяу", видає звук "ニャ" ("ня"), а кінь "говорить" "ヒヒイン" ("хіхі:н") і т. ін. Однією з найцікавіших особливостей є те, що японці зуміли відповісти на питання, яке хвилює багатьох – як "говорить" лисиця? Вони використовують звук "コンコン" ("конкон"). Переклад звуків тварин в японській мові не становить великих проблем, оскільки можна використовувати еквівалентні вирази або відтворювати їх у тексті перекладу засобами транскрипції. Проте ономапопеї в японській мові можуть бути більш різноманітними. Наприклад, для опису людини, яка "усміхається неоднозначно", використовується "にやにや" ("нія-нія"), а для того, щоб описати, як людина "повільно йде втомлено", використовується "ふらふら歩く" ("фура-фура аруку"). Таким чином, ономапопеї в

японській мові використовуються для передачі дій, рухів, емоцій та навіть світлових явищ. Але такі мовні інструменти не притаманні нашій культурі і іноді можуть викликати здивованість і незрозуміння. Тому перекладачеві треба постійно міркувати над доцільністю їх прямого перекладу в кожному окремому випадку (Gyögi, 2017).

1.2.2. Граматичні труднощі перекладу художнього тексту. Ми вже обговорювали багато проблем, які можуть виникнути у перекладача художнього тексту, пов'язані з лексикою та фразеологією. Проте граматику також може створювати складнощі у процесі перекладу. Ось лише декілька загальних ускладнень, які можуть виникнути:

- передача видо-часових форм дієслова;
- граматична та суб'єктивна модальність;
- структури у пасивному стані;
- віддієслівні предикативні комплекси;
- тематичні зв'язки;
- синтаксично ускладнені та розгалужені предикативні одиниці;
- частки, вигуки, сполучники;
- синтетичний та безсполучниковий типи синтаксичного зв'язку (Бондаренко, Комарницька, Семенко, 2017).

Ці складнощі можуть впливати як із морфології, так із синтаксису. Загалом граматичні особливості першоджерела, які викликають труднощі у перекладі, можуть бути такими:

- різниці у будові мов;
- обсяг змісту подібних форм та конструкцій у двох мовах;
- функціональні відмінності граматичних явищ;
- різна частотність граматичних явищ (Бондаренко, Комарницька, & Семенко, 2017).

Розглянемо відмінності у граматичних категоріях між японською та українською мовами. Під час перекладу між цими мовами виникають проблеми з

кожною граматичною категорією. Наприклад, розглянемо категорію числа. Українська мова має розрізнення між одиною та множиною, наприклад, "книга" – "книги", "чоловік" – "чоловіки". Проте в японській мові немає формального розрізнення між одиницею та множиною, тому слова виглядають однаково. Коли потрібно виразити множинність, японська мова використовує лексичні засоби, такі як прислівники чи числівники, або допоміжні слова, наприклад, たち – tachi – ("люди") чи 方 – gata – ("люди"):

私 – watashi – я;

私たち – watashitachi – ми;

あなた – anata – ви(однина);

あなた方 – anatagata – ви (множина) (Бондаренко, Комарницька, & Семенко, 2017, 135).

Категорія часу також може викликати проблеми. Українська мова має категорію майбутнього часу, але в японській є лише минулий і теперішній часи. Теперішній час в японській мові часто передає значення майбутнього, через що його часто називають теперішньо-майбутнім:

映画を見た – eiga wo mita – дивився кіно;

映画を見る – eiga wo miru – дивлюсь кіно;

明日映画を見る – ashita eiga wo miru – завтра дивитимусь кіно (Бондаренко, Комарницька, & Семенко, 2017, 136).

Тому при перекладі можуть виникати проблеми з відтворенням категорії часу, і перекладачеві може доводитися включати в свій текст додатковий контекст.

1.2.3. Стилістичні проблеми перекладу художнього тексту. Художня література має свою унікальну особливість у тому, що використовує всі можливості мови, її насиченість епітетами, образний потенціал та стилістичне різнобарв'я. Мета

художнього стилю полягає у створенні засобами мови художніх образів, тому він відрізняється широким використанням експресивно-емоційних елементів мовлення. Разом з тим, художньому стилю притаманне використання звичайних, загальноживаних слів, які створюють простоту, малюють живі картини природи, життєві ситуації, людські взаємини. Таким чином, перекладачеві найбільше доводиться зіштовхуватися з труднощами на стилістичному рівні, оскільки використання стилістичних засобів є ключовою особливістю художнього стилю. У художньому тексті можна зустріти стилістичні фігури різних типів, які допомагають авторові зобразити образи персонажів, природні явища тощо, тобто роблять текст художнім. Наприклад, на фонетичному рівні письменник може використовувати звуко символізм для досягнення стилістичного ефекту (Бондаренко, Комарницька, & Семенко, 2017).

1.3. Методологія

Для вивчення особливостей художнього перекладу японської поезії необхідно використовувати комплексний підхід, який поєднує теоретичні та практичні методи дослідження. Ось основні методи, які використовуються в даному дослідженні:

- літературний аналіз: перш за все, необхідно провести докладний аналіз японської поезії та її структурних особливостей. Це включає вивчення форм, жанрів, метрики, стилістичних характеристик та інших літературних аспектів;
- перекладацька практика: важливим етапом є практичне виконання перекладу вибраних поезій з японської мови на мову дослідника (українську, англійську тощо). Це дозволяє отримати практичний досвід та зрозуміти конкретні труднощі, з якими стикається перекладач. Зі збільшенням досвіду перекладів значно покращується їх якість;
- компаративний аналіз: порівняння оригіналу та перекладу допомагає виявити відмінності у вираженні та сприйнятті художнього тексту в різних культурних та мовних контекстах;

- лінгвістичні та культурологічні дослідження: дослідження граматичних, лексичних та культурних особливостей японської мови та їх впливу на процес становлення мови і розвитку народу може розширити розуміння методики перекладу;
- експертна оцінка: залучення експертів-мовознавців, літературознавців та перекладачів для оцінки якості та адекватності перекладу сприяє об'єктивності дослідження.

Цей комплексний підхід дозволить зробити аналіз більш повним та обґрунтованим, а також надати важливі висновки щодо специфіки перекладу японської поезії.

Висновок до Розділу 1

У цьому розділі ми детально проаналізували теоретичні аспекти художнього перекладу, розглянувши поняття перекладу в контексті мовознавства, зокрема з фокусом на художньому перекладі. Підкреслили важливість вирішення лексико-семантичних та граматичних проблем у художньому перекладі, що дозволить зберегти виразність та автентичність оригіналу. Крім того, ми оглянули різноманітні методологічні підходи, які можуть бути застосовані для аналізу та оцінки художнього перекладу. Художній переклад – це значно складніший процес порівняно з перекладом інших жанрів. Він передбачає не лише просте перенесення тексту з однієї мови на іншу, але й взаємодію двох культур і двох соціальних середовищ, що включає обмін емоціями, асоціаціями та ідеями. Перед перекладачем художнього твору стоїть складне завдання: спочатку зрозуміти текст оригіналу як читач, потім як автор, а наприкінці поєднати отримані відчуття і враження з почуттями письменника і перетворити це у єдиний мелодичний і точний текст, який має бути максимально наближеним за емоційною окрасою до оригіналу. Кожен народ має свою унікальну систему образного відображення світу, свій власний досвід, свої знання і філософію життя. Простий, бездумний їх переклад може не лише втратити художній образ, але й створити новий, відчужений від авторського. Тому перекладач повинен бути

надзвичайно уважним, ретельно аналізуючи кожне слово, словосполучення, речення та загальний образ, щоб точно і рівноцінно забарвлено передати їх в мові перекладу. Адекватний переклад повинен відображати не лише сенс та структуру оригіналу, а й функцію та інтенцію автора, а також враховувати особливості мови та культури мовця, його історію, фактори і чинники, які впливали на формування його власного світогляду. Часто це означає відхід від прямих лексичних відповідників на користь передачі загального ефекту твору і вимагає додаткових витрат часу.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТА АНАЛІЗ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ХАЙКУ І ТАНКА

2.1. Особливості перекладу хайку та танка на українську. Засоби перекладу класичної японської поезії

Ритм, розмір, каденція, кількість стоп, рима, тип чергування рим, строфа, рефрен, звукопис – це особливості форми, які, об'єднавшись, надають віршу своєрідного музичного виміру. У жодному іншому літературному жанрі значення форми не стоїть настільки високо. Ніде естетична інформація не представлена такою концентрацією засобів, як у поезії. Тому особливий інтерес у процесі поетичного перекладу представляють специфічні риси національного вірша, методи передачі ритміко-інтонаційних особливостей оригіналу. При перекладі віршів важливо відтворити їх мовою перекладу в найбільш відповідній для даного випадку віршовій формі. Кожна розвинута мова здатна передати зміст твору, виражений іншою мовою, у його єдності з формою. Тому перекладати слід виконувати так, щоб передати всю повноту змісту оригіналу, включаючи його найтонші відтінки. Основним компонентом японських віршів є рядок, що має п'ять або сім складів, а сам вірш складається з певного поєднання цих рядків. При перекладі поетичних текстів важливо дотримуватися цієї структури, тобто зберігати кількість рядків і складів, яка була в оригіналі. Крім того, в японській поезії велику роль відіграє система образів,

яка має передати максимальне смислове навантаження в кожному рядку. Тому під час перекладу поетичних творів перекладач використовує засоби трансформаційної та денотативної теорії перекладу. Трансформаційні перетворення, які дозволяють перейти від мовних одиниць оригіналу до мовних одиниць перекладу, виконуються через морфологічні, лексичні та синтаксичні рівні. Ці перетворення мають формально-семантичний характер і передбачають перетворення як форми, так і значення мовних одиниць. Денотативна модель перекладу полягає в тому, що зміст усіх мовних одиниць в кінцевому підсумку відображають предмети, явища та відношення реальної дійсності, які зазвичай називають денотатами. Відповідно до цього підходу, переклад вважається трьохетапним процесом, що складається зі сприйняття повідомлення на японській мові, формування концепції цього повідомлення та інтерпретації цієї концепції за допомогою мови перекладу.

Під час перекладу творів японської поезії перекладач стикається з завданням не лише відтворити текст у новій мові, а й адаптувати його так, щоб читачі могли правильно сприйняти ідею, яку втілює у своєму творі автор. Окрім цього, перекладач повинен вправно використовувати мовно-стилістичні засоби, які притаманні українській мові, зберігаючи при цьому лаконічну форму вірша хайку (5–7 слів) або танка (5—7—5—7—7). Формально йому доводиться писати точно такий вірш, як в оригіналі, але своїми словами і на новий лад. З урахуванням лексичних та фонетичних особливостей японської мови, вірші-хайку можна розглядати як складні комбінації слів, які разом створюють цілісну картину. Український переклад вимагає більшої кількості дієслів та логічних зв'язків між реченнями.

ふるいけや	furuike ya	Пірнуло жабеня –
かわずとびこむ	kawazu tobikomu	Вода сплеснула.
みずのおと	mizu no oto	
	Старий ставок.	

Наприклад, у вірші-хайку "Старе озеро. Підстрибнула жаба. Звук води" для японців це звучить природним, але для українців, звичайно, не так. Тому перекладач,

зберігаючи ідею та ритміку твору, додав дієслово "сплеснула". Це дозволило віршу отримати більш "європеїзовану" форму і зрозуміліший для читача вигляд (Квят, 2021).

Працюючи у сфері поетичного перекладу, необхідно враховувати метричні закони мови оригіналу. Метрика японського вірша дуже відрізняється від метрики української поезії. Японське традиційне віршування базується на трьох основних принципах: встановлене чергування ритмічних рядків, характерний музичний наголос у вірші і в строфі, а також мелодійний малюнок, що тісно пов'язаний з наголосом. Таким чином утворюється метрика японського вірша, його ритміка і мелодика. Основною одиницею метра японського вірша є склад. Склад виступає в ролі стопи, на якій базується весь вірш. Разом з тим, певна кількість складів, що поєднуються, утворює розмір. Складовий принцип японської метрики є незаперечним. Також незаперечним є той факт, що японська поезія має визначену кількість розмірів. Ще з давніх часів і до сьогодні існують два розміри: семискладовий і п'ятискладовий. Навіть зараз, незважаючи на спроби японських поетів прийняти різноманіття європейської метрики, вони не змогли обійти традиційний метричний закон: п'ятискладові і семискладові розміри постійно проявляються в сучасних японських віршах (Грабар, 2023).

Пояснити походження цих двох розмірів дуже складно. Наразі можливо лише відслідкувати їх виникнення і закріплення в японській поезії, вивчаючи літературний матеріал таких джерел, як "Кодзікі" і "Маньошу". Згідно з дослідженнями професора С. Сасаки, весь матеріал давньої японської поезії можна класифікувати з метричної точки зору, особливо з урахуванням розміру (久保田啓一, 2003).

Переклад японської поезії є складним завданням, оскільки метричні принципи відрізняються від європейських. Збереження п'ятискладових і семискладових розмірів у перекладі, а також музичного наголосу, що властивий японській поезії, становить одне з найважчих викликів. Часто перекладачі намагаються просто передати зміст оригіналу, зберігаючи кількість рядків японського вірша, що є оптимальним рішенням для вирішення цієї проблеми (Грабар, 2023).

Розглянемо засоби, які використовує перекладач для досягнення мети. Вони можуть бути використані окремо або у поєднанні, в залежності від характеру перекладу, будь то прямий (буквальний) або непрямий.

Запозичення – це технічний метод перекладу, коли перекладач використовує слова чи вирази з оригінального тексту без їх перекладу, залишаючи їх незмінними в перекладі. Цей метод дозволяє зберегти специфічний відтінок, стиль чи виразність оригіналу, які можуть бути важко відтворити у перекладі. Наприклад:

- 太鼓 – taiko – Тайко – японський барабан, який використовується у традиційних музичних виступах та фестивалях;
- 漫画 – manga – манга – японський комікс або графічний роман.

Калькування – це процес запозичення або перенесення слів або фраз з однієї мови в іншу шляхом буквального перекладу їх елементів або структур. У результаті такого перекладу можуть виникати конструкції або вирази, які зазвичай не характерні для мови, у яку перекладається текст.

□□□□□□□ – otoko ha matsu onna ha fuji чоловік – сосна, жінка – гліцинія;

□□□□□□□□ – yasukarou warukarou – дешевше погане (Бондаренко, Комарницька, & Семенко, 2017, 32, 127).

Транспозиція полягає у переміщенні слова з однієї лінгвістичної категорії до іншої або використанні його у ролі, яка зазвичай призначена іншому слову. Цей прийом може використовуватися як всередині мови, так і при перекладі текстів. Наприклад:

歯容の鐘がカランカランと鳴っている – kyoukainokane ga karankaran to natteiru –

Гучно дзвонить церковний дзвін.

Описовий переклад – це техніка, яка використовується при відтворенні смислу або концепції з оригінального тексту, використовуючи опис або додаткові слова для передачі смислу. Замість прямого перекладу слова або виразу, який може бути незрозумілим або не має точного еквіваленту в цільовій мові, перекладач використовує опис або пояснення для передачі смислу. Наприклад, у японській поезії

часто зустрічаються вирази, які важко перекласти без втрати смислу або емоційної виразності. У таких випадках перекладач може використовувати описовий переклад:

花吹雪 – hanafubiki – сцена, де квітки опадають, нагадує сніг.

У цьому прикладі замість прямого перекладу "квітковий сніг", використовується опис "сцена, де квітки опадають, нагадує сніг", що краще відтворює образ і атмосферу оригінального вірша.

2.2. Аналіз японської поезії в українському перекладі

Щоб побачити механізм подолання вище зазначених труднощів давайте детально розберемо деякі переклади японських творів і застосовані там методи. Цей матеріал немає конкретних принципів тематичного поєднання та був обраний за власними інтересами та вподобаннями.

枯れ枝に

kare eda ni

烏のとまりけり

karasu no tomarikeri

aki no kure

秋の暮れ

Засохла гілка –

Крука притулок.

Осінній вечір (Бондаренко, 2011)

Основними завданнями перекладача під час роботи над цим текстом було:

- посягнути прихований зміст даної поезії та донести його до читача;
- слідкувати за порядком слів, кількістю складів і структурою тексту, щоб вона була максимально наближена до оригіналу.

Давайте розглянемо, які засоби були використані в перекладі цього вірша з японської на українську:

- запозичення: у вірші використано слово "крука", яке є запозиченим з англійської мови, адже слово "ворона" є більш поширеним українським еквівалентом, але не підходить, бо має більше складів;

- дослівний переклад: Вираз "kare eda ni" перекладено дослівно як "засохла гілка";
- модуляція: У перекладі відтворено відчуття осіннього вечора, застосовуючи слово "осінній" перед словом "вечір", яке в оригіналі відсутнє;
- еквіваленція: Вираз "karasu no tomarikeri" відтворено як "Крука притулок". Тут "притулок" є еквівалентом для "tomarikeri", вказуючи на те, що крука знайшла притулок на засохлій гілці.

春雨や

Harusame ya

もの書ぬ身の

Mono kakanumino

あはれなる

Aware naru

Весняний дощ!

Шкода мені людей,

Які не вміють вірша написати (Бондаренко, 2011)

Ця хайку, написана японським поетом Йоса Буссон, вражає своєю простотою та глибиною. Оригінал і його переклад мають виразний образ, який передає поетичну думку.

В оригіналі "春雨や" (harusame ya) – "весняний дощ", передаються відчуття від весняного дощу, який може символізувати не лише природні явища, а й переосмислення, оновлення, меланхолічний настрій.

У перекладі образ "Весняний дощ!" залишається ідентичним до першоджерела, він передає емоційний настрій і символічне значення весняного дощу. "Шкода мені людей, які не вміють вірша написати" – символізує те, що природа, в тому числі й весняний дощ, є джерелом натхнення для поетів і творців.

Також використовується трансформація образу, коли "Які не вміють вірша написати" відображає суб'єктивну думку перекладача про те, які варіанти поезії можливі, якщо б вони сприймали і реагували на світ так, як поет.

春雨や	Harusame ya
ものがたりゆく	Monogatari yuku
	Mino to kasa

蓑と傘

Весняний дощ!

Балакаючи, йдуть

Солом'яна накидка й парасолька (Бондаренко, 2011).

Ще один хайку дуже ефективно передає атмосферу та образність весняного дня. Оригінальний японський текст відображає сцену, де люди йдуть під весняним дощем, спілкуючись, і використовуючи солом'яні плащі (mino) та парасольки (kasa), щоб захиститися від дощу. Переклад передає основну ідею і образи оригіналу. Зберігається атмосфера весняного дня та спілкування людей під дощем. Засоби, використані в перекладі, включають:

- збереження образів: перекладач відтворює образи солом'яних плащів і парасольок, які є важливою частиною оригіналу;
- підтримка ритму та структури: перекладач дотримується структури хайку та його кількісного складу, щоб зберегти його поетичність і виразність;
- передача емоційного забарвлення: в перекладі вдалим є збереження емоційного настрою, що випливає з весняного дощу, та образної картини людей, які спілкуються під ним.

秋の田の	Aki no tano
かりほの庵の	Kari hono ihono
	Toma wo Arami
苦をあらみ	Waga koromode wa
わが衣手は	Tsuyu ni nuretsutsu

露にぬれつつ

Притулок тимчасовий

Відшукав я

В осіннім полі,

I роса щоніч

Зволожує мого вбрання рукава (Бондаренко, 2011, 509).

Цей танка є класичним прикладом японської поезії. Він передає атмосферу осені та її специфіку через образ осіннього поля та притулку. В перекладі вдається досить добре передати основної ідеї оригіналу та образності. Основні образи, такі як осіннє поле та роса, зберігаються. Також передається внутрішній стан особи, яка розповідає про своє відчуття під стріхою, де рукави її одягу стають мокрими через росу. Засоби, використані при перекладі:

- збереження образів: перекладач відтворює образи осіннього поля, притулку та роси, які є важливими образами в оригіналі;
- передача емоційного забарвлення: в перекладі вдалим є збереження емоційного настрою, що впливає зі змісту оригіналу;
- структура і ритм: перекладач дотримується структури та ритму танка, зберігаючи його поетичність і виразність.

Ще один переклад даного танка, але від іншого автора:

На нивах осені, де тіні темні,
женці збирають стиглі зерна рижу.

Я заховався від дощів у хижу,
але боюсь: труди мої даремні –

під стріхою рукав замokлий брижу (Шанковський, 1966, с. 10).

Перекладач намагався вірно відтворити основні образи і емоційний заряд оригіналу, але водночас додав свої власні деталі, інтерпретацію та риму, щоб краще відобразити своє розуміння і сприйняття вірша. Засоби, використані при перекладі:

- збереження образів: перекладач відтворює образи осіннього поля, хижі, роси та замokлого рукава, які є важливими образами в оригіналі;
- власна інтерпретація: перекладач додав деталі, які не присутні в оригіналі, такі як "тіні темні", "стиглі зерна рижу" і "даремні труди", що можуть відображати його власне розуміння та емоції, а також слугують для посилення художнього забарвлення.

В перекладі використовується образ полів осені, де жінці збирають врожай, що передає атмосферу природи та праці людей. Перекладач спробував передати ідею та образи оригіналу, але додав власний акцент на внутрішній стан героя, його покрикування та боротьбу зі своїми внутрішніми почуттями, що відображається у замкненому рукаві. Такий підхід збагачує переклад і робить його більш особистим, текст може бути більш зрозумілий аудиторії, але доволі часто відхиляється від первинного образу та ідеї твору.

天の原	Ama no hara
ふりさけみれば	Furisake mireba
春日なる	Kasuga naru
三笠の山に	Mikasanoyamani
いでし月かも	Ideshi tsuki kamo

В просторах неба зоряного –

Місяць.

Невже це він колись

У Касуга

Над схилами Мікаса піднімався? (Бондаренко, 2011, с. 509).

Цей танка вражає своєю простотою та глибиною образу. Він створює атмосферу та загадковість, привертаючи увагу до небесного світу та образу місяця. Переклад передає основну ідею та образність оригіналу. Зберігаються ключові образи і назви місцевості, такі як "простори неба", "місяць", "Касуга" та "Мікаса". Засоби, використані при перекладі, включають:

- збереження образів і місць: перекладач відтворює образи неба, місяця та гір, які є важливими образами в оригіналі;
- передача загадковості: перекладач зберігає загадковість та таємничість образу місяця, яка присутня в оригіналі;
- підтримка ритму та структури: перекладач дотримується структури та ритму танка, зберігаючи його поетичність і виразність.

Ще один переклад даного танка, але від іншого автора:

Коли вночі дивлюсь на неба тіні,

мої думки летять у тиху даль.

Я бачу: місяць мли підняв вуаль

понад гори Мікаси контур синій —

і ген, де манить Касуга з проваль (Шанковський, 1966, с. 16).

У перекладі збережено основні образи і ідеї оригіналу, такі як нічне небо, місяць і гори. Однак перекладач використовує власні слова, риму і додаткові деталі, щоб краще виразити своє розуміння та емоційне сприйняття твору. Засоби, використані при перекладі:

- збереження образів: перекладач відтворює образи неба, місяця та гір, які є важливими образами в оригіналі;
- власна інтерпретація: перекладач додає додаткові деталі, які можуть розширити оригінальний образ, такі як "місяць мли підняв вуаль".

Цей танка зображує образ нічного пейзажу, відображаючи спостереження поета за природними явищами та ландшафтами.

君がため

Kimi ga tame

春の野に出でて

Haru no no ni idete

Wakanatsumu

若菜つむ

Wagakoromode ni

わが衣手に

Yuki wa furitsutsu

雪はふりつつ

У весняному полі

Перші трави

Для тебе я зриваю —

Білий сніг

Обліплює мого вбрання рукава (Бондаренко, 2011, 512).

У цьому танка автор передає почуття вірності та відданості, використовуючи образи весняного поля, перших трав та снігу. Поет виражає свою готовність зробити щось для своєї коханої, навіть якщо це означає зривати перші трави у весняному полі, навіть коли на вбранні вже є білий сніг. У перекладі збережено основні образи і ідеї оригіналу, але він також додає додаткові деталі, щоб краще передати контекст та емоційне забарвлення твору. Засоби, використані при перекладі:

- збереження образів: перекладач відтворює образи весняного поля, перших трав та білого снігу, які є важливими образами в оригіналі;
- власна інтерпретація: перекладач додає додаткові деталі, які можуть розширити оригінальний образ, такі як "для тебе я зриваю";
- підтримка ритму та структури: перекладач дотримується структури та ритму танка, зберігаючи його поетичність і виразність.

Ще один переклад даного танка, але від іншого автора:

Мамусю, глянь, тобі на вічну славу
із дальніх гір я ніс вакани листя
До щастя путь була мені терниста,
якою йшов, і мантию ласкаво
накрила густо сивина сріблиста. (Шанковський, 1966, с. 24).

Цей поетичний танка відображає глибоке почуття вірності і відданості, де поет збирає молоде зелене листя на весняному полі в пам'ять про свою матір. У перекладі збережено загальну ідею вірності та відданості, але додано нові деталі та контекст, щоб краще передати сенс та емоційну сферу в оновленому контексті. Наприклад, "Мамусю, глянь, тобі на вічну славу" – це додатковий вислів, що наголошує на поклонінні або великій повазі. Засоби, використані при перекладі:

- власна інтерпретація: перекладач використовує свої власні слова та деталі, щоб додати нової інтерпретації або надати додаткового сенсу оригіналу чи детальніше розкрити тему;
- збереження основної ідеї: незважаючи на внесені зміни, перекладач старається зберегти основну ідею та емоційний навантаження оригіналу;

- підтримка ритму та структури: перекладач старається дотриматися структури танка та зберегти його поетичність і виразність.

Отже, як можна побачити з детального аналізу різних художніх творів, для досягнення головної мети перекладачу необхідно вдало використовувати різні методи перекладу, проявляти творчий підхід і володіти більш ніж двома мовами. Часто, щоб відтворити значення та атмосферу оригіналу, доводиться прибїгати до запозичень, модуляції та еквівалентності. Вагомою часткою в кожному перекладі є також власна інтерпретація, розуміння і відчуття.

Висновки до Розділу 2

Переклад художніх текстів має ряд відмінних властивостей і особливостей, що відрізняють його від перекладу звичайних текстів та значною мірою впливають на загальну тривалість, інтенсивність і об'ємність процесу. Самі по собі художні твори є результатом складної і творчої праці людини та відображають його внутрішній світ, почуття, світогляд, тому потребують від перекладача особливого підходу, старань і особистих творчих здібностей.

Творчий переклад вимагає чітке передавання задумки автору та загального змісту твору, використовуючи різні засоби мовлення і художні мовні інструменти, притаманні мові, на яку перекладається оригінал таким чином, щоб читацька аудиторія змогла повністю зрозуміти і сприйняти текст і в той же час поринути в культурну і літературну спадщину мови оригіналу, відкривши для себе всю її красу і багатогранність, а також дізнатись щось нове про традиції, погляди і міркування цього народу.

Провівши детальне дослідження художніх перекладів різних виконавців, заключаємо, що цей процес повністю залежить від індивідуального підходу і поглядів виконавця. Кожен перекладач має два варіанти розвитку подій:

- виконати максимально ідентичний до оригіналу переклад, з дотриманням чітких вимог щодо форми і структури;

- передати задумку і ідею автору власною інтерпретацією, із застосуванням особистих художніх елементів, які значно посилюють і забарвлюють текст перекладу, але призводять до утворення відмінностей за структурою або змістом.

Незалежно від вибраного варіанту перекладачі користуються такими засобами перекладу: запозичення, калькування, транспозиція, описовий переклад, тощо.

Кожен перекладач сам визначається з питанням, який з цих двох варіантів перекладу підходить в кожній окремій ситуації, тому не можливо до кінця скласти чітку модель поведінки або суворий план, якого треба дотримуватись під час виконання художніх перекладів.

В цьому і є свій шарм та краса, бо читаючи кожен з перекладів, у нас є можливість насолодитись дивовижним різноманіттям мовних інструментів та компонентів, що чітко переплітаються між собою для утворення чаруючих творів чи віршів, які викликають бурю емоцій і почуттів у читача і поєднують в собі внутрішній світ відразу двох авторів.

ВИСНОВКИ

1. На початковому етапі дослідження отримано чітке уявлення і формулювання основних термінів і понять важливих для виконання поставлених завдань.
2. Завдяки глибокому дослідженню процесів пов'язаних з перекладацькою діяльністю, було отримано чітку класифікацію етапів і оптимальну послідовність робіт з перекладу.
3. Вивчення можливих засобів перекладу, таких як запозичення, калькування, транспозиція, описовий переклад, тощо, дало змогу детально дослідити і розібрати художні переклади відомих українських перекладачів, оцінюючи обрані ними методи та кінцевий результат.
4. Дослідження особливостей художнього перекладу з японської на українську мову хайку та танка показало, що переклад таких японських віршів є складним завданням, оскільки вони мають культурні та мовленнєві відмінності.
5. Проведений аналіз виявив, що хайку та танка є важливою складовою японської культури та літератури, вони передають не лише природні образи, а й глибокі філософські та емоційні аспекти.
6. В результаті дослідження конкретних поетичних прикладів ми побачили, що в художньому перекладі хайку та танка на українську мову важливо враховувати специфіку мовної та культурної спадщини кожної з цих мов, а також зберегти поетичність та образність оригіналу. Це підтвердило важливість дослідження культурних відмінностей між країнами для покращення якості перекладу.
7. Підсумки до другого розділу сформулювали основні якості і здібності, якими має володіти перекладач щоб успішно виконувати художні інтерпретації, а саме: вміння чітко відокремити основну тематику твору та задумку автора, вміння мислити символічно, розпізнавати в тексті фразеологізми, символи, тощо, мати достатньо знань у сфері історії країни походження тексту, культурознавства та мовознавства, вміння передавати ідею автора художніми засобами рідної мови, мати поетичні здібності, великий словниковий запас.

АНОТАЦІЯ

本論文は、日本の俳句と短歌をウクライナ語に翻訳する際の特殊性について研究したものであり、原詩の表現力と美的感覚を伝えるために用いられた翻訳の技法と方法を体系的に分析したものである。原詩の表現力と美的感覚を伝えるために用いられる翻訳の技法と方法を体系的に分析する。主な研究対象は、日本の俳句や短歌の構造や特徴、象徴性や哲学的意味合いなどである。著者は、翻訳に対するさまざまなアプローチを比較分析し、それぞれの長所と短所を明らかにしている。また、日本とウクライナの文化の違いが、翻訳の過程や詩の認識に与える影響についても考察している。この論文では、翻訳における正確さと共感の重要性を強調するとともに、原文の精神と詩的表現を保持する必要性を説いている。結論として、得られた知識を概観し、この分野におけるさらなる研究の展望を明らかにする。このような分析は、文化の融和に貢献し、詩というプリズムを通して日本とウクライナの文学的伝統の理解を深めるだろう。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Györi, K. (2017). *Особливості художнього перекладу з японської мови*, 7th Conference for Young Slavists in Budapest. Budapest: Prof. Dr. Lukács István.
- Бондаренко, І. П. (2011). *Японська література: Хрестоматія*. (Т. 1-2). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Бондаренко, І. П., Комарницька, Т. К., & Семенко, С. М. (2017). *Методологія художнього перекладу* : Навчальний посібник для студентів – японістів. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Горда, В. В. (2021). *Художній переклад та проблеми адекватності перекладу*, Матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила.
- Грабар, О. В. (2023). *Особливості передачі метрики японської поезії при перекладі на українську мову*, The 5th International scientific and practical conference “European scientific congress”. Madrid, Spain: Barca Academy Publishing.
- Дащенко, Г. В., Аулова, М. В., & Гаджиєва, Г. Ю. (2015). *Теорія та практика перекладу (з китайської, японської, турецької мов)*. Навчальний посібник до вивчення дисципліни «Теорія та практика перекладу». Дніпро: РВВ ДНУ.
- Квят, О. В. (2021). Особливості відображення художньо-естетичних принципів вабі-сабі в українськомовних перекладах хайку Мацуо Башьо. *Мова і культура*, 23, 446–448.
- Козак, Т. Б. (2015). Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 51, 221–223.
- Комарницька, Т.К., & Комісаров, К.Ю. (2012). *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс*: в 2 т. (Т. 1-2). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Кочерган, М.П. (2001). *Вступ до мовознавства*. Київ: Видавничий центр «Академія».
- Кочерган, М.П. (2010). *Загальне мовознавство*. Київ: Видавничий центр «Академія».
- Ніколаєва, Т. М. (2018). Особливості художнього перекладу з української мови на англійську мову. *Проблеми гуманітарних наук* : збірник наукових праць

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 42, 119-128.

Шанковський, І. Л. (1966). *Сто поетів – сто пісень: Гіаку-нін-ішшу*. Мюнхен: «Logos» GmbH.

久保田啓一、(2003) 和歌 俳句 歌謡 音曲集。校注。岩波書店。